

Thus, the maintenance of international peace and security is a prerequisite for cooperation among states. Violation of this principle leads to the creation of a variety of problems between nations, including the various armed conflicts of an international character.

Keywords: *annexation, "humanitarian intervention", maintaining the peace, international security, the principle of territorial integrity.*

Надійшла до редакції 24.03.2014

Коломоєць Ю. О.

здобувач

*(Харківський національний
університет внутрішніх справ)*

УДК 342.733

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА СТРАЙК: ПОНЯТТЯ, СИСТЕМА, СУТНІСТЬ

Здійснено аналіз існуючих у юридичній науці підходів щодо визначення системи гарантій конституційних прав і свобод людини і громадянина та права на страйк зокрема. Автором сформульовані загальні теоретичні положення про гарантії реалізації конституційного права на страйк, їх систему та види.

Ключові слова: *гарантії, загальні (загальносоціальні) гарантії, спеціальні (юридичні) гарантії, спеціальні (юридичні) гарантії конституційного права на страйк, нормативно-правові гарантії, організаційно-правові гарантії, конституційні гарантії, галузеві гарантії, конституційно-правові гарантії права на страйк.*

Постановка проблеми. Формування в Україні демократичної та правової держави безпосередньо пов'язане з проблемою створення системи ефективних гарантій реалізації прав людини в цілому і конституційного права на страйк зокрема. Адже який би високий авторитет не мали норми, що закріплюють досліджуване право, вони повинні ефективно реалізовуватися у фактичних суспільних відносинах. Відсутність у юридичній літературі єдиної думки обумовлює необхідність наукового пошуку у цьому напрямку, що об'єктивно має бути зорієнтований на аналіз

Метою статті є аналіз досягнень вітчизняної й зарубіжної теорії та практики щодо визначення системи гарантій реалізації конституційного права на страйк.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питання гарантій реалізації конституційного права на страйк, як самостійна проблема, ще не стало об'єктом ґрунтовного наукового дослідження, воно знаходиться на початковій стадії і комплексне його вивчення ще не проводилось. В тих чи інших аспектах досліджувана проблематика проаналізована в роботах вітчизняних та зарубіжних учених: Ю. Барабаша, М. Вітрука, К. Волинка, О. Гончаренко, А. Колодія, Л. Наливайко, А. Олійника, О. Петришина, В. Погорілка, П. Рабіновича, О. Скакун, В. Федоренка, О. Фрицького тощо. Але у працях зазначених авторів не сформульовані загальні теоретичні положення про гарантії конституційного права

на страйк, їх систему та види, що і визначено задачами даного дослідження.

Виклад основного матеріалу. Термін «гарантія» етимологічно походить від французького слова «garantie», яке утворене від «garantir» – забезпечувати, охороняти [1, с. 115 -116]. Щодо прав людини і громадянина та досліджуваного права включно, гарантія – це ідеальна модель, відповідно до якої повинен формуватись юридичний та фактичний статус кожної особи. Гарантії є проблемою реальності правового явища та одним з головних питань проблеми правильного застосування правових норм, забезпечення законності та багатьох інших процесів правової дійсності [2, с. 153–159].

Нині термін «гарантії» є досить витребуваним та поширеним. Так, у Конституції України – Основному Законі держави – терміни "гарант", «гарантії», "гарантує", "гарантуються" зустрічаються в 26-ти статтях (для порівняння, в Конституції Російської Федерації – у 18 статтях, у Конституції Республіки Білорусь – в 19-ти, у Конституції Республіки Казахстан – у 12-ти статтях); він використовується в багатьох галузях юридичної, політичної та інших наук, однак єдиного підходу до його розуміння не існує. У науці конституційного права гарантії прав і свобод людини і громадянина розглядають по різному, а саме як:

1) один із основних принципів конституційно-правового статусу особи або ж у якості складового елементу правового статусу людини;

2) систему норм, принципів, умов і вимог, що забезпечують у своїй сукупності здійснення конституційних прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина;

3) обов'язки держави створювати необхідні умови, що забезпечуються відповідними засобами, для здійснення громадянами своїх основних прав;

4) сукупність об'єктивних та суб'єктивних чинників, спрямованих на практичну реалізацію прав і свобод, на усунення можливих перешкод для їх повного або неналежного здійснення;

5) явища, що сприяють здійсненню прав і свобод людини, забезпечують їх охорону та захист.

Водночас, і вищенаведений перелік підходів не є вичерпним. Науковці виокремлюють ще ряд підходів, які дають можливість розглядати гарантії не як статично існуючі умови і засоби забезпечення прав і свобод людини та громадянина, а як динамічні обов'язки держави, її органів і посадових осіб постійно створювати сприятливі умови та надавати ефективні засоби їх реалізації тощо [3].

Отже, єдність підходів полягає в тому, що гарантії конституційних прав людини в загальному вигляді визначаються як система принципів, норм, умов, засобів та способів, що забезпечують їх фактичну реалізацію, охорону та захист.

Аналіз багатогранних підходів до розуміння сутності гарантій конституційних прав права на страйк має важливе значення для визначення гарантій конституційного права на страйк зокрема. Однак поряд з теоретичним їх визначенням ще необхіднішим постає питання усунення певного розриву між теорією і практикою, тобто питання дієвості цих гарантій. Успіх у

реальному використанні досліджуваного права цілком залежить від їхнього дотримання та гарантованості. Для гарантування реалізації конституційного права на страйк у державі має налагоджено функціонувати відповідний механізм, що забезпечить реальне та безперешкодне здійснення даного права, його охорону від можливих посягань і захист від незаконних порушень. Тобто, показниками ефективності гарантій конституційного права на страйк є як якісний стан норм Конституції та законодавства України, так і механізм забезпечення його реалізації в соціальній дійсності

Термін "механізм" розуміється як спосіб функціонування, система засобів впливу [4, с. 438-439]. Більшість учених вважає, що гарантії є складовою механізму забезпечення прав та свобод людини і громадянина, який включає поряд з ними й інші соціально-правові інститути. У зв'язку з цим останніми роками дедалі частіше в юридичній науці вживається термін "механізм забезпечення прав та свобод людини і громадянина" [5; 6, 217-242].

Під механізмом забезпечення прав та свобод людини і громадянина розуміють комплекс взаємопов'язаних і взаємодіючих нормативно-правових передумов, юридичних засобів та загальносоціальних умов, які створюють комплекс можливостей для повноцінної реалізації прав і свобод, їх охорони від потенційних правопорушень та захисту прав і свобод, які зазнали порушення [7, с. 79].

О. Скакун зауважує, що механізм забезпечення прав та свобод людини слід визначати як соціально-правовий; цим поняттям підкреслюється, що правовий механізм – частина соціального і діє з ним у єдності. До основних підсистем механізму соціально-юридичного забезпечення конституційних прав людини і громадянина науковець включає :

- механізм (гарантії) реалізації;
- механізм (гарантії) охорони;
- механізм (гарантії) захисту [8, с. 224].

К. Волинка так характеризує вищезазначені підсистеми:

- забезпечення реалізації прав та свобод людини і громадянина – це форма забезпечення прав і свобод, у якій відображається діяльність із створення належних юридичних і фактичних умов безперешкодного і найбільш повного використання соціальних благ, опосередкованих правами і свободами, для максимального задоволення інтересів і потреб;

- забезпечення охорони прав людини і громадянина визначає як форму забезпечення прав і свобод, яка виражає діяльність, спрямовану на запобігання будь-яких порушень прав і свобод особи, шляхом витіснення негативних факторів соціального середовища, що можуть спровокувати або сприяти порушенню прав і свобод особи;

- забезпечення захисту прав та свобод людини і громадянина – це форма забезпечення прав і свобод, яка відображає дію даного механізму, спрямовану на: припинення порушень прав і свобод; ліквідацію будь-яких перешкод, що виникають при їх здійсненні; відновленні порушених прав та притягненні винних у скоєнні правопорушення, до юридичної відповідальності [5, С.7].

Вважаємо, що саме такий дієвий механізм (гарантії) реалізації прав і

свобод людини та громадянина здатний забезпечити безперешкодне та ефективно користування всіма конституційно закріпленими правами та свободами, включно і досліджуванним правом.

Гарантування конституційного права на страйк не можна уявляти як однорідну масу гарантій, кожна з яких за своїм змістом та формою відповідає будь-якій іншій. В основу такого гарантування покладені різні критерії: форма закріплення гарантій, сфера їх дії, рівень державної забезпеченості, характер правових норм, якими регламентується досліджуване право, взаємовідносини держави і громадянина тощо. Залежно від цього, існують різні підходи до розподілу їх на групи.

Як правило, у теорії держави і права, науці конституційного права щодо гарантій реалізації конституційних прав людини залежно від змісту та виду суспільної діяльності прийнято виділяти загальні (загальносоціальні) та спеціальні (юридичні). Так, В. Погорілко вказує, що загальні (загальносоціальні) визначаються рівнем розвитку основних сфер суспільного і державного життя та при цьому включають в себе: політичні, економічні, соціальні та культурні (духовні) гарантії [9, с. 140].

Загалом поділяючи такий підхід, вважаємо, що наведений перелік загальних гарантій прав, свобод і обов'язків людини потребує вказівки ще й на ідеологічні гарантії. Ідеологічні гарантії прав людини – це забезпечені державою ідеологічна багатоманітність, неприпустимість визнання державою жодної ідеології обов'язковою, заборона цензури, відповідність декларованих прав загальнолюдським принципам та загальновизнаним критеріям рівності, справедливості та моральності, які складають основу суспільної ідеології.

Отже, загальні гарантії реалізації конституційних прав і свобод людини та включно і права на страйк, за сферами поділяються на політичні, економічні, соціальні, культурні та ідеологічні.

Так, політичні гарантії реалізації конституційного права на страйк пов'язані з діяльністю держави як центрального елемента політичної системи, розвитком і реальністю інститутів демократії та діяльністю державно-владних структур зі створенню умов реалізації суб'єктами належного їм права. Крім Української держави, суб'єктами гарантування досліджуваного права виступають органи державної влади, народ України, політичні партії. Вони достатньо широко відображені у Основному Законі (визнання народу єдиним джерелом влади (ст. 5), здійснення державної влади на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу, судову (ст. 6), політичний плюралізм та свобода політичної діяльності, що не заборонена Конституцією і законами України (ст.15 Конституції України). Ці положення пронизані ідеєю участі кожної людини у вирішенні загальних справ і повинні розвиватись у чинному українському законодавстві не тільки через посилення гарантій здійснення безпосередньої демократії, але й гарантій права на страйк зокрема.

Висвітлюючи політичні гарантії конституційного права на страйк, необхідно враховувати історичний досвід, який доводить, що саме нестабільна політична і економічна ситуація у державі сприяє появі страйків, в ході

яких робітники висувають вимоги до вищих органів влади. Наприклад, в Україні 1 березня 1991 року було розпочато страйк шахтарів Донбасу, в ході якого економічні вимоги гірників швидко поповнилися політичними – заборона Комуністичної партії і суверенітет держави. 7 червня 1993 р. розпочалася нова хвиля страйків шахтарів Донбасу, що перекинулися на інші галузі промисловості та в ході яких страйкарі висунули не лише економічні вимоги, а й політичні — щодо довіри Президентові України, Верховній Раді та радам усіх рівнів тощо [10, с. 429 – 431].

Отже, політичні гарантії конституційного права на страйк – це передбачена національним законодавством політика держави, спрямована на демократизацію політичної системи України як сукупності державних і недержавних інститутів, що забезпечує формування умов і засобів його реалізації.

Економічні гарантії реалізації прав людини визначають рівень розвитку економічних відносин в Україні та визнання різноманітних форм власності, а також рівень економічної свободи громадян. Економічними гарантіями реалізації конституційного права людини на страйк є ст. 13 та ст. 14 Основного Закону про закріплення права власності на природні ресурси, які є одним із найважливіших засобів виробництва. Ці статті системно пов'язані зі ст. 15 щодо засад економічної багатоманітності. Вважаємо, що економічні гарантії конституційного права людини і громадянина на страйк слід визначити як передбачену національним законодавством систему економічних умов і можливостей, які сприяють створенню необхідних матеріально-фінансових ресурсів для його реалізації. Вони є досить важливими в системі гарантій, оскільки передбачають наявність відповідного середовища і матеріальної основи для забезпечення реалізації даного права.

Наступною складовою загальних гарантій конституційного права на страйк є соціальні гарантії. До них слід віднести ст. ст.1, 3 Конституції України, положення яких означають, що Україна позиціонує себе як соціальна держава, тобто визнає людину найвищою соціальною цінністю, своє призначення вбачає у забезпеченні громадянського миру і злагоди у суспільстві, надає на субсидіарних засадах соціальну допомогу індивідам та іншим громадянам, які перебувають у важкій життєвій ситуації, з метою забезпечення кожному гідного рівня життя. Пряме визнання держави соціальною дозволяє стверджувати, що конституційному устрою України притаманний принцип соціальної держави, через що він набуває вищої імперативної сили і стає загальнозначущим, у тому числі і щодо соціальної спрямованості законодавства [11, с. 11]. До соціальних гарантій реалізації конституційного права на страйк також відноситься ч.4 ст.13 Основного Закону, якою закріплено, що держава забезпечує соціальну спрямованість економіки; ст.24 (громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом, в також відсутність привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження).

Під соціальними гарантіями конституційних прав людини і громадя-

нина, включно і права на страйк, визнається відсутність будь-якого суспільно-політичного протистояння окремих соціальних верств населення та регіонів України, максимальна зайнятість населення. Умови формування в Україні демократичної правової держави, перехід до ринкової економіки досить гостро засвідчують важливість соціальних гарантій досліджуваного права. Нині гостро стоїть питання про соціальну захищеність широких верств населення, що об'єктивно потребує внесення якісних змін до вітчизняної «неринкової» системи соціальної захищеності, яка є обов'язковим елементом цивілізованого державного устрою.

Ефективність соціальної політики уряду в нашій державі гарантується через контрольні парламентські та відповідні президентські процедури, які розглядаються як важливі засоби втілення прав людини і громадянина у поточній діяльності компетентних органів влади та установ, котрі надають публічні послуги соціального характеру. Кабінет Міністрів України, як конституційний орган влади, повинен прослідковувати правозастосовчу практику щодо втілення норм соціального законодавства та пропонувати парламенту – Верховній Раді України – здійснення заходів щодо його вдосконалення. При цьому слід погодитись із тим, що соціальна політика держави повинна відповідати реальності, щоб не виникало небезпеки надмірних соціальних зобов'язань з боку держави, як це відбулося за часів Веймарської республіки в Німеччині [12, с. 53].

Отже, соціальні гарантії конституційного права на страйк – це передбачена національним законодавством система суспільних взаємовідносин, які в умовах визнання людини найвищою соціальною цінністю, розбудови громадянського суспільства та соціальної держави сприяють безперешкодній реалізації даного права.

Наступною складовою загальних гарантій реалізації конституційного права на страйк є культурні (духовні) гарантії. Л. Наливайко, характеризуючи культурні гарантії державного ладу, визначає їх як систему культурних і духовних цінностей особистості, загальну культуру суспільства, належний культурно-освітній рівень держави, консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури [13, с. 173].

До культурних гарантій конституційного права на страйк належать: свобода думки і слова, вільне вираження своїх поглядів і переконань (ст. 34 Конституції України); гарантованість громадянам свободи літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності (ст. 54), а також відсутність тенденцій моральної та духовної деградації в суспільстві.

Проблема формування і реалізації культурних (духовних) гарантій реалізації конституційного права людини на страйк особливо актуалізується в українському суспільстві в контексті розбудови незалежної держави, оскільки за радянських часів в силу заформалізованості та комуністичної ідеологізації суспільства цей вид гарантій не мав належного розвитку.

Культурні (духовні) гарантії конституційного права на страйк слід визначити як передбачену національним законодавством систему культур-

них і духовних цінностей, яка сприяє утвердженню правової культури, суспільної свідомості та освіченості людини і громадянина, що необхідні для його реалізації.

Система ідеологічних гарантій конституційного права людини на страйк включає положення ст. 15 Конституції України, які встановлюють, що суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної та ідеологічної багатоманітності; також визначено, що жодна ідеологія в державі не може визнаватись обов'язковою, а будь-яка цензура заборонена. Носіями різноманітних ідеологій при функціонуванні суспільних та державних інститутів виступають об'єднання громадян та політичні партії.

Ідеологічні гарантії державного ладу Л. Наливайко визначає як забезпечені державою ідеологічну багатоманітність, неприпустимість визнання державою жодної ідеології обов'язковою, заборона цензури, система морально-правових уявлень особистості [13, с. 173]. Щодо системи ідеологічних гарантій реалізації конституційного права на страйк, то вважаємо, що вона включає такі складники: загальну та правову культуру суспільства, ідеологічний плюралізм, заборону монополізації ідеології, демократичну суспільну думку тощо, а також діяльність держави, її органів, посадових осіб, органів місцевого самоврядування та суспільства в цілому з правової освіти населення, що дозволяє людині більш компетентно брати участь у прийнятті важливих суспільно вагомих рішень, включно і щодо прийняття рішення про участь чи неучасть у страйку.

Викладене вище дає нам можливість визначити ідеологічні гарантії конституційного права на страйк як передбачену національним законодавством систему умов, які забороняють цензуру, утверджують у суспільстві ідеологічну багатоманітність й морально-правові уявлення особистості, що сприяють його реалізації.

Отже, загальні (загальносоціальні) гарантії конституційного права людини і громадянина на страйк – це передбачена національним законодавством система суспільних умов та засад, які спрямовані на забезпечення його реалізації, всебічну охорону та захист. За сферами вони поділяються на політичні, економічні, соціальні, культурні та ідеологічні.

Водночас, загальні гарантії, створюючи передумови реальності конституційного права на страйк, не діють автоматично. Безпосередньо порядок здійснення даного права визначається спеціальними юридичними нормами.

Спеціальні (юридичні) гарантії конституційних прав і – це надання державою формальної (юридичної) загальнообов'язковості тим умовам, які необхідні для того, щоб кожен міг скористатися своїми конституційними правами і свободами, включно і досліджуваням нами правом [14, с. 177]. За допомогою цих норм реалізується, охороняється й захищається досліджуване нами право, зокрема усуваються недоліки та встановлюється відповідальність за порушення чинного законодавства у цій сфері.

Спеціальні (юридичні) гарантії слід поділити на дві групи: нормативно-правові та інституційно-організаційні правові гарантії. Для того щоб нормативно заданий рівень гарантування став «загальним явищем, повсякденною системою роботи, яка стала непорушною традицією», необхідні

значні організаційні зусилля. Нормативно закріплені гарантії досягають своєї мети лише у випадку створення стабільного організаційного режиму гарантування [13, с.175].

Нормативно-правові гарантії реалізації конституційного права на страйк, залежно від форми об'єктивації, поділяються на: 1) конституційні; 2) галузеві (кримінальні, адміністративні, цивільні, кримінально-процесуальні, адміністративно-процесуальні тощо).

Інституційно-організаційні правові гарантії досліджуваного права – це система інституцій (суб'єктів), уповноважених забезпечувати реалізацію, охорону і захист конституційного права на страйк. Чинна Конституція України закріпила відносно цілісну їх систему: Український народ, держава в цілому, в особі її відповідних органів – Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України та інших органів виконавчої влади, Конституційного Суду України, судів загальної юрисдикції, прокуратури, а також інших, недержавних суб'єктів (політичних партій, громадських організацій, засобів масової інформації тощо міжнародних органів та організацій тощо)

Отже, спеціальні (юридичні) гарантії конституційного права на страйк – це визначена нормами національного законодавства система найважливіших правових форм, засобів, способів і методів, за допомогою яких реалізується, охороняється й захищається це право; усуваються недоліки та встановлюється відповідальність за порушення чинного законодавства у даній сфері.

Система гарантій досліджуваного права – як загальних, так і спеціальних (юридичних) – не є вичерпною. Вона може та повинна бути розширена, набувати максимальної дієвості, чіткості, цілеспрямованості, надійно захищаючи досліджуване право. Водночас, при цьому вважаємо за необхідне акцентувати увагу на тому, що при цьому мова йде не просто про гарантії, а саме про конституційно-правові гарантії досліджуваного права. Останні вирізняються тим, що встановлюються Основним Законом держави і іншими законодавчими актами. Їх ефективність залежить від якості Конституції України та інших правових норм, розвитку правових принципів, авторитетного та високоефективного органу конституційного контролю, а також від того, як виконують ці закони державні органи, що призначені створювати умови для виконання прав і обов'язків [15, с. 25 -26].

Такої ж позиції дотримуються Ю. Барабаш, В. Колісник, О. Гончаренко, які характеризують гарантії прав людини і громадянина саме як конституційно-правові; визначають їх як систему найважливіших приписів, засобів, закріплених у Конституції України та конституційному законодавстві, що забезпечують практичну реалізацію прав та свобод людини і громадянина [16, с. 203-204; 17, с. 40-41].

Зазначене вище дає нам підстави для визначення конституційно-правових гарантій реалізації права на страйк як відповідної системи, яка за своєю суттю є логічною й обґрунтованою та за змістом поділяється на загальні конституційно-правові гарантії та спеціальні конституційно-правові (юридичні) гарантії. Останні включають в себе: нормативно-правові гаран-

тії реалізації конституційного права на страйк та інституційно-організаційні правові гарантії. Слушною є думка щодо того, що система юридичних гарантій побудована за дворівневою схемою – гарантій внутрішньодержавного рівня та міжнародного, де міжнародно-правові гарантії виступають у комплексі глобальних і регіональних міжнародних конвенцій (рекомендацій) та забезпечуються діяльністю міждержавних об'єднань та їх органів [18, с. 43].

Висновки. Всі вище виокремлені та охарактеризовані види гарантій досліджуваного права мають правовий характер, оскільки вони юридично оформлені, знаходяться у взаємній залежності, доповнюють один одного і діють як єдиний механізм, що забезпечують в цілому реалізацію конституційного права на страйк в Україні. Їх система – як загальних, так і спеціальних(юридичних) – не є вичерпною. Вона може та повинна бути розширена, набувати максимальної дієвості, чіткості, цілеспрямованості, надійно захищаючи досліджуване право.

Отже, конституційно-правові гарантії права на страйк – це визначена національним законодавства система умов, принципів і норм, які у сукупності забезпечують його фактичну реалізацію, охорону та захист. Демократичні поступки нашої держави вимагають постійного їх вдосконалення.

Бібліографічні посилання

1. Словник: французько-російський. Російсько-французький: Посіб. для загальноосвіт. та вищ. навч. закл. / Уклад. О.В. Овчарук, В.М. Андрашко. – К.; Ірпінь: ВТФ "Перун". 2004. – 512 с.
2. *Наливайко Л.Р.* Гарантії державного ладу України: проблеми визначення поняття [текст] / Л. Р. Наливайко // Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ: зб. наук. пр. – 2005. – №4 (24). – С. 153 – 159.
3. *Букач В.В.* Інституційні гарантії конституційних політичних прав і свобод людини та громадянина в Україні / В.В. Букач // Юридичний журнал. – 2012. – № 9 // [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3874>
4. Общая теория государства и права: Академ. курс: В 2-х т. / под ред. М.Н. Марченко. – М., 1998. – Т.2 Теория права. – 620 с.
5. *Волинка К. Г.* Механізм забезпечення прав і свобод особи: питання теорії і практики: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / К. Г. Волинка; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2000. – 18 с.
6. *Колодій А. М.* Права людини і громадянина в Україні: навч. посіб. / А. М. Колодій, А. Ю. Олійник. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 336 с.
7. *Волинка К.Г.* Теоретичні аспекти механізму забезпечення прав і свобод особи / К. Г. Волинка // Держава і право. Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 7.- К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2000. – С.77-81
8. *Скакун О.Ф.* Теорія держави і права (Енциклопедичний курс) / О.Ф. Скакун: Підручник. Видання 2-ге, перероблене і доповнене. – Харків : Еспада, 2009. – 752 с.
9. *Погорілко, В. Ф.* Конституційне право України [Текст] : підручник / В. Ф. Погорілко, В. Л. Федоренко ; за заг. ред. В. Ф.Погорілка ; М-во освіти і науки України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К. : Прецедент, 2009. – 338 с.
10. Політична історія України: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. В. І. Танцюри — К.: Видавничий центр «Академія», 2001. — 488 с.
11. Конституція України. Науково-практичний коментар[Текст] / редкол.: В.Я. Тацій (голова редкол.), О.В. Петришин (відпов. секретар), Ю.Г. Барабаш та ін.. ; Нац. акад. прав. наук України. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2011. – 1128 с.
12. *Наливайко Т.В.* Права і свободи в Україні: конституційно-правовий механізм за-

- хисту / Т.В. Наливайко // Часопис Київського університету права. – 2009. №2. – С. 49 -55.
13. *Наливайко Л. Р.* Державний лад України: теоретико-правова модель: монографія/ Л. Р. Наливайко. – Х. : Право, 2009. – 598 с.
14. *Фрицький О.Ф.* Конституційне право України / О.Ф. Фрицький: Підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 536 с.
15. *Заворотченко Т. М.* Конституційно-правові гарантії прав і свобод людини й громадянина в Україні [Текст] : моногр. / Т. М. Заворотченко ; Дніпропетровський національний ун-т. – Д. : Видавництво Дніпропетровського нац. ун-ту, 2007. – 255 с.
16. Конституційне право України. Посібник для підготовки до іспиту / Ю.Г. Барабаш, Л.К. Байрачна, І.І. Дахова та ін.; за заг. ред. Ю.Г. Барабаша. -Х.: Право, 2012. – 304 с.
17. *Гончаренко О.М.* Права людини в Україні [Текст]: навч. посіб. / О.М. Гончаренко. – К.: Знання, 2008. – 207 с.
18. *Міхневич Л. В.* Конституційне право зарубіжних країн (загальна частина) / Л.В. Міхневич: Навч. – метод. посібн. для самост. вивч. – К.: КНЕУ, 2005. – 164 с.

Коломеец Ю. А. Конституционно-правовые гарантии права та забастовку: понятие, система, сущность. Осуществлен анализ имеющихся в юридической науке подходов к определению системы гарантий конституционных прав и свобод человека и гражданина и права на забастовку включительно. Автором сформулированы общие теоретические положения о гарантиях реализации конституционного права на забастовку, их систему и виды.

Ключевые слова: *гарантии, общие (общесоциальные) гарантии, специальные (юридические) гарантии, специальные (юридические) гарантии конституционного права на забастовку, нормативно-правовые гарантии, организационно-правовые гарантии, конституционные гарантии, отраслевые гарантии, конституционно-правовые гарантии права на забастовку.*

Kolomojets' Yu. O. Constitutional-legal guarantees of the right to strike: concept, system, essence. The author has made the analysis of existing in legal science approaches to the definition of the system of guarantees of constitutional right and freedoms of the man and the citizen and the right to strike in particular. She formulated general theoretical provisions about guarantees of realization of constitutional right to strike, their system and types.

Summarizing existing scientists' positions towards categories of guarantees of constitutional rights and freedoms of the man and the citizen, she has defined, that depending on the content and the type of social activity they have been divided into general (general-social) and special (legal) ones. The author reasoned the division of general (general-social) guarantees of realization of the right to strike after branches into political, economical, social, cultural (spiritual) and ideological ones. She suggested her own definition of variety of these guarantees.

She has proved that constitutional-legal guarantees of realization of the right to strike are the system which after the content has been divided into general constitutional-legal guarantees and special constitutional-legal (legal) guarantees.

Keywords: *guarantees, general (general-social) guarantees, special (legal) guarantees, special (legal) guarantees of the constitutional right to strike, normative-legal guarantees, constitutional guarantees, branch guarantees, constitutional-legal guarantees of the right to strike.*

Надійшла до редакції 06.03.2014